



FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ



ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. **2**

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 2

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-35-5
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα.....	9
 Peter Mackridge: <i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801)</i>	17
Μαρία Σηφιανού: <i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα: <i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits</i>	75
 Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν: <i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή: <i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous: <i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki: <i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο.....</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως Γ2</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay.....</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek.....</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality.....</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek.....</i>	257
Maria Chondrogianni:. <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek.....</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού.....</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veriäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσομπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περγέα: <i>ΣΕΠΙAME2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της NEK και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyrioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα.....	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριηλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mipos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatziioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Gemimates</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with <i>ἔχειν</i> and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»:Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδού- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος:	
<i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georganas, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

«ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ 4 ΛΥΚΟΙ ΚΑΙ 1 ΠΡΟΒΑΤΟ ΝΑ ΨΗΦΙΖΟΥΝ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ»: ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ¹

Βίλλυ Τσάκωνα
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
villytsa@otenet.gr

Abstract

Research on political humor and jokes usually concentrates on the analysis of their content to explore their sociolinguistic functions. The present study also takes into consideration speakers' authentic, spontaneous reactions to political jokes in order to investigate how speakers perceive and evaluate political jokes and why they decide to recycle such texts. The data examined consists of political jokes targeting politicians and their actions during the current Greek financial crisis. The analysis reveals that such texts more often than not express people's disapproval of politicians and help them endure the difficult conditions in their everyday lives.

Λέξεις-κλειδιά: πολιτικό χιούμορ, ανέκδοτα για την οικονομική κρίση, πολιτικοί, έρευνα του χιούμορ

1. Εισαγωγή

Η έρευνα για τις κοινωνιογλωσσικές λειτουργίες των πολιτικών ανέκδοτων -και του πολιτικού χιούμορ γενικότερα- επικεντρώνει συνήθως το ενδιαφέρον της στο περιεχόμενό τους, το οποίο συνδέεται και ερμηνεύεται με βάση τα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα στα οποία τα κείμενα αυτά αναφέρονται. Στην παρούσα μελέτη, πέρα από

¹ Ευχαριστώ θερμά τον Αργύρη Αρχάκη για τις χρήσιμες επισημάνσεις του στο παρόν κείμενο.

το περιεχόμενο των ανεκδότων, επεκτείνω το ερευνητικό ενδιαφέρον μου στα αυθόρμητα σχόλια που κάνουν οι ομιλητές/τριες σχετικά με το πώς τα ανέκδοτα αυτά λειτουργούν και αξιολογούνται. Τα ανέκδοτα που εξετάζονται εδώ αναφέρονται στην τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

Έτσι, η ενότητα (2) συνοψίζει βιβλιογραφία σχετικά με τις βασικές κοινωνιογλωσσικές λειτουργίες των πολιτικών ανεκδότων. Τα δεδομένα παρουσιάζονται στην ενότητα (3), ενώ ακολουθεί η ανάλυση του περιεχομένου των ανεκδότων (ενότητα 4.1) και των αυθόρμητων σχολίων πάνω σε αυτά (ενότητα 4.2). Η ενότητα (5) περιέχει τη συζήτηση των ευρημάτων και τα συμπεράσματα της μελέτης.

2. Οι κοινωνιογλωσσικές λειτουργίες των πολιτικών ανεκδότων

Τα πολιτικά ανέκδοτα είναι μια από τις πιο δημοφιλείς κατηγορίες ανεκδότων. Εμφανίζονται είτε σε απολυταρχικά καθεστώτα, όπου οι πολίτες δεν μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα, είτε σε μεταβατικές πολιτικές περιόδους, όπου οι συνθήκες μεταβάλλονται ραγδαία. Και στις δύο περιπτώσεις, οι ομιλητές/τριες μέσω των ανεκδότων εκφράζουν τις ανησυχίες και τη διαμαρτυρία τους ενάντια στα πολιτικά καθεστώτα ή/και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (βλ. μεταξύ άλλων Obrdlik 1942, Brandes 1977, Shehata 1992, Davies 1998, Badarneh 2011, Tsakona and Popa 2011, 2013, Moalla 2013). Επιπλέον, τα πολιτικά ανέκδοτα φαίνεται να ενισχύουν το ηθικό των πολιτών και την ελπίδα τους για ένα καλύτερο μέλλον με το να τους/τις κάνουν να γελούν με τις δύσκολες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν. Συμβάλλουν έτσι στη δημιουργία μιας συλλογικής ταυτότητας και τροφοδοτούν την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων (Obrdlik 1942, Brandes 1977, Laineste 2009, Stanoev 2009, Hong 2010, Klumbyté 2011, Moalla 2013).

Ορισμένοι/ες ερευνητές/τριες υποστηρίζουν ότι τα πολιτικά ανέκδοτα συνιστούν ένα μέσο αντίστασης κατά των απολυταρχικών καθεστώτων, των ηγετών τους και των αλλαγών που αυτοί/ές φέρνουν (Obrdlik 1942, Shehata 1992, Klumbyté 2011). Μια τέτοιοι είδους θεώρηση των ανεκδότων ως μέσων αντίστασης παραπέμπει στο *καρναβάλι* όπως το περιγράφει ο Bakhtin (1984α, 1984β), δηλαδή ως μια σύντομη, επαναλαμβανόμενη και θεσμοθετημένη απόδραση από τους περιορισμούς που επιβάλλει η πολιτική εξουσία. Κατά τη διάρκεια αυτής της απόδρασης, οι πολίτες μπορούν να αφηφούν την κοινωνικοπολιτική ιεραρχία και τους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες συμπεριφοράς, να κατασκευάζουν μια «άλλη» πραγματικότητα και να γελούν σε βάρος του πολιτικού κατεστημένου.

Ωστόσο, το χιούμορ σε οποιαδήποτε μορφή του δεν έχει οδηγήσει στην ανατροπή καμιάς εξουσίας ούτε έχει προκαλέσει ποτέ σημαντικές πολιτικές αλλαγές (βλ. μεταξύ άλλων Brandes 1977, Davies 2007, Tsakona and Pora 2011). Η Stein (1989) παρατηρεί ότι η θεώρηση των πολιτικών ανεκδότων ως αντίστασης δεν στηρίζεται τόσο σε εμπειρικά δεδομένα όσο στις προσωπικές ιδεολογικές τοποθετήσεις των αναλυτών/τριών τους (βλ. επίσης Stanoev 2009, Hong 2010). Ο δε Billig (2005) θεωρεί ότι τα πολιτικά ανέκδοτα προσφέρουν άλλοθι σε όσους/ες δεν τολμούν να επαναστατήσουν, αφού παραβιάζουν μεν τους ισχύοντες κανόνες και αντιστέκονται στην καθεστηκία τάξη, δεν καταφέρνουν όμως να την ανατρέψουν. Λέγοντας πολιτικά ανέκδοτα, οι ομιλητές/τριες δείχνουν, κατά τον Billig, ότι έχουν επίγνωση των πολιτικών περιορισμών που τους επιβάλλονται άνωθεν και έτσι επιβεβαιώνουν και ενισχύουν την κυριαρχία του πολιτικού κατεστημένου. Ότι δηλαδή γίνεται αντιληπτό ως «επαναστατικό» χιούμορ δεν είναι παρά ένας τρόπος συμμόρφωσης προς την πολιτική εξουσία (πρβλ. Badarneh 2011, Τσάκωνα 2013: 233-248).

Συνοψίζοντας, η σύγχρονη έρευνα γύρω από τις κοινωνιογλωσσικές λειτουργίες των πολιτικών ανεκδότων δείχνει ότι αυτά φέρνουν στην επιφάνεια ασύμβατες όψεις της πολιτικής πραγματικότητας και στοχοποιούν πολιτικούς, τις αποφάσεις τους, τους πολιτικούς θεσμούς, τις πολιτικές ιδεολογίες κλπ. Έτσι επιτρέπουν στους/στις ομιλητές/τριες να τοποθετηθούν κριτικά απέναντι σε όλα αυτά (Tsakona and Pora 2011: 15-16).

3. Τα δεδομένα της έρευνας

Η σύγχρονη τεχνολογία έχει επιφέρει σημαντικές μεταβολές τόσο στις μεθόδους συλλογής χιουμοριστικών δεδομένων όσο και στη δυνατότητα καταγραφής των πρακτικών λόγου στις οποίες αυτά εντάσσονται. Έχουμε έτσι πρόσβαση όχι μόνο στα χιουμοριστικά κείμενα καθαυτά αλλά και στις αυθόρμητες παρατηρήσεις και αντιδράσεις των ομιλητών/τριών σε αυτά (βλ. Kramer 2011, Laineste 2011, Moalla 2013, Stewart 2013, Τσάκωνα 2013, Tsakona 2013). Στο πλαίσιο αυτό, η σύγχρονη έρευνα του χιούμορ δεν περιορίζεται πλέον στα αναλυτικά συμπεράσματα των ερευνητών/τριών για το περιεχόμενό του, αλλά επεκτείνεται και στο πώς το αντιλαμβάνονται όσοι/ες το (ανα)παράγουν και το προσλαμβάνουν.

Τα υπό εξέταση δεδομένα προέρχονται από ένα σώμα 596 ανεκδότων για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, τα οποία συγκεντρώθηκαν από τον Ιανουάριο 2010 μέχρι τον Δεκέμβριο 2013. Όλα ανεξαιρέτως τα ανέκδοτα στάλθηκαν στον προσω-

πικό μου λογαριασμό ηλεκτρονικής αλληλογραφίας από φίλους/ες και συγγενείς. Τα ανέκδοτα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: α) όσα στοχοποιούν και υπονομεύουν τους/τις έλληνες/ίδες πολιτικούς και, σπανιότερα, ορισμένους/ες ξένους/ες (322 ανέκδοτα, 54,02%)· και β) όσα αναφέρονται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων στην Ελλάδα της κρίσης (274 ανέκδοτα, 45,97%). Για λόγους περιορισμένου χώρου, εδώ θα αναφερθώ αποκλειστικά στα ανέκδοτα της πρώτης κατηγορίας (για αυτά της δεύτερης, βλ. Tsakona 2015).

Ως δεδομένα εξετάζονται εδώ και τα σχόλια που προσθέτουν οι ομιλητές/τριες στα ηλεκτρονικά μηνύματα αφού διαβάσουν τα ανέκδοτα που περιέχουν και πριν τα προωθήσουν στους/στις επόμενους/ες αποδέκτες/τριες. Πρόκειται για αυθεντικές, αυθόρμητες αντιδράσεις στα ανέκδοτα, άρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγές πληροφόρησης για το πώς οι ομιλητές/τριες αντιλαμβάνονται το περιεχόμενο των ανεκδότων και γιατί τα ανακυκλώνουν. Σε σύνολο 167 ηλεκτρονικών μηνυμάτων με ανέκδοτα για την κρίση, σε 72 από αυτά (43,11%) βρέθηκε κάποιο σχόλιο είτε στον τίτλο/θέμα του μηνύματος είτε ακριβώς πριν αρχίσει/ουν το/α ανέκδοτο/α.

4. Η ανάλυση των δεδομένων

4.1. Το περιεχόμενο των ανεκδότων για τους/τις πολιτικούς σε καιρούς οικονομικής κρίσης

Δεδομένου ότι το χιούμορ γενικά βασίζεται στην ασυμβατότητα, δηλαδή σε μια πράξη, κατάσταση ή ιδέα που δεν αναμένεται σε ένα συγκεκριμένο περικείμενο (βλ. μεταξύ άλλων Raskin 1985, Attardo 2001, Τσάκωνα 2013), τα ανέκδοτα που αναφέρονται στους/στις πολιτικούς εν καιρώ κρίσης στρέφονται γύρω από ιδιότητες, δηλώσεις, πράξεις, αποφάσεις και πρακτικές των πολιτικών οι οποίες στα μάτια των ομιλητών/τριών κρίνονται ως μη αναμενόμενες. Είτε ρητά είτε υπόρρητα, οι ομιλητές/τριες αξιολογούν τη συμπεριφορά των πολιτικών και τον ρόλο τους στη διαχείριση της οικονομικής κρίσης. Εξετάζοντας λοιπόν το περιεχόμενο των σχετικών ανεκδότων, μπορούμε να έχουμε μια εικόνα για το πώς οι ομιλητές/τριες ερμηνεύουν και αποτιμούν όσα κάνουν ή λένε οι πολιτικοί.

Ένα μεγάλο μέρος των υπό εξέταση δεδομένων θεωρεί τον τρόπο διαχείρισης των πολιτικών πραγμάτων από τους/τις πολιτικούς ασύμβατο σε σχέση είτε με τα πολιτικές τους εξαγγελίες είτε με τις γενικότερες προσδοκίες που έχουν οι πολίτες για τις

πράξεις, τις αποφάσεις και τη γενικότερη συμπεριφορά των πολιτικών. Έτσι, αυτοί/ές αναπαρίστανται ως ανίκανοι/ες και ακατάλληλοι/ες να βρίσκονται στην εξουσία:²

- (1) Πώς καταφέρνει ο Γιωργάκης να κάνει τόσο πολλές βλακειές σε μία μόνο μέρα;
- Σηκώνεται νωρίς το πρωί!
- (2) Ο Σαμαράς θέλει, λέει, να δημιουργήσει ανάχωμα στον ΣΥΡΙΖΑ. Έτσι εξηγείται που εντάσσει στο κόμμα του τόσα μπάζα.
- (3) Η Ελλάδα είναι αναπόσπαστο κομμάτι της Ευρώπης, που την εγάμησεν ο Ζεός ως ταύρος - αλλιώς δεν εξηγούνται τόσα βόδια στη Βουλή.
- (4) Η κυβέρνηση πασχίζει να διατηρήσει την καλή εικόνα της χώρας στο εξωτερικό! Δηλαδή τι; Όταν έχει επεισόδια στέλνει καρτ ποστάλ από τη Μύκονο;
- (5) Ο Τσίπρας πάλι στο CNN! Απόψε μιλάει στα greeklish.
- (6) Τι είπε μάρτυρας της σκηνης όταν είδε τον Κασσιδιάρη να ρίχνει το νερό στη Δούρου; «Πότισε και τον φίκο δίπλα».

Πολιτικοί αρχηγοί (παραδείγματα 1-2), βουλευτές (παραδείγματα 2-3), υπουργοί (παραδείγματα 4) και μέλη της τότε αντιπολίτευσης (παραδείγματα 5-6) παρουσιάζονται ως ανίκανοι/ες και ακατάλληλοι/ες για τη διαχείριση των πολιτικών θεμάτων. Τους αποδίδονται -έστω και έμμεσα- ευθύνες για τη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η χώρα.

Ορισμένα ανέκδοτα αναφέρονται στις ασύμβατες -κατά τους/τις δημιουργούς τους- απόψεις και πρακτικές των μελών της Χρυσής Αυγής:

- (7) Πώς ονομάζονται τα παιδιά των χρυσαυγιτών ;;;;.....
NAZAKIA
- (8) Μετά το «Κλέφτες και Αστυνόμοι» είδα κάτι παιδιά σήμερα που έπαιζαν «Χρυσουγίτες και Μετανάστες».

2 Στα παραδείγματα διατηρούνται η ορθογραφία και η στίξη των πρωτοτύπων.

Τα μέλη της Χρυσής Αυγής στοχοποιούνται για την υιοθέτηση ναζιστικών απόψεων και πρακτικών (παράδειγμα 7), καθώς και για την επιθετικότητά τους προς τους/τις μετανάστες/τριες (παράδειγμα 8).

Επιπλέον, οι πολιτικοί στοχοποιούνται για διαφθορά, αναξιοκρατία και προσπάθεια για ίδιον όφελος, πρακτικές οι οποίες συνήθως αντιτίθενται στις αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με το πώς αναμένεται να συμπεριφέρονται οι πολιτικοί:

- (9) Θα αναλάβουν κι οι πολιτικοί κάποι[ο] βάρος λέει. «Μόνο ένα αυθαίρετο ανά υπουργό».
- (10) Όσο και να σπουδάξεις πάντα οι κόρες του Πολύδωρα θα έχουν τα απαραίτητα προσόντα...
- (11) Σκέφτονται να κατέβουν στο Σύνταγμα για διαμαρτυρία οι ληστές και οι λωποδύτες. Κατηγορούν τη κυβέρνηση για μονοπωλιακές τακτικές στο επάγγελμα.
- (12) Κρατήστε εσείς τους μισθούς Βουλγαρίας και δώστε μας μισθούς Βουλγαράκη.

Οι πολιτικοί κατηγορούνται μεταξύ άλλων για την κατασκευή και κατοχή παράνομων ακινήτων (παράδειγμα 9), για διορισμό συγγενών (παράδειγμα 10), για παράνομο πλουτισμό (παράδειγμα 11· βλ. επίσης το ανέκδοτο στον τίτλο του άρθρου) και για προνόμια που συνιστούν κοινωνική αδικία (παράδειγμα 12).

Ξένοι/ες πολιτικοί και θεσμοί που πρωταγωνιστούν στην πολιτική ζωή της χώρας κατά τα χρόνια της κρίσης γίνονται επίσης στόχοι του χιούμορ:

- (13) Η Μέρκελ θα μιλήσει προεκλογικά στο Καστελόριζο στις 5 Ιουνίου, στο Δίστομο στις 10 Ιουνίου και στο Πεδίο του Άρεως 15 Ιουνίου.
- (14) Οι [sic] τρόικα ζήτησε οι 45 Γιάννηδες να γίνουν 28.

Στο παράδειγμα (13) η γερμανική πολιτική ηγεσία κατηγορείται για την έντονη (και μη αναμενόμενη, άρα ασύμβατη) εμπλοκή της στη διακυβέρνηση της Ελλάδας, ενώ το παράδειγμα (14) αναφέρεται στις «υπερβολικές» και «ανέφικτες» απαιτήσεις των δανειστών της χώρας.

Η δυσαρέσκεια και η απογοήτευση των ελλήνων/ίδων ορισμένες φορές κωδικοποιούνται γλωσσικά και ως (έντονα) επιθετική συμπεριφορά σε βάρος των πολιτικών ως αντίδραση στις πολιτικές τους:

(15) 1 φλιτζάνι καφέ, αξία: 5EURO

1 ποτό στο μπαρ, αξία: 10EURO

1 λίτρο βενζίνη, αξία: 1,70EURO

1 γιαούρτι στα μούτρα ενός κουστουμάτου, ψεύτη πολιτικού, αξία: ΑΝΕΚΤΙ-ΜΗΤΗ!

(16) Ένας οδηγός βρίσκεται μέσα στο αυτοκίνητό του, σε ένα τεράστιο μποτιλιάρισμα σε αυτοκινητόδρομο για Αθήνα. Δεν κινείται τίποτα. Ξαφνικά, ένας άνδρας του χτυπάει το τζάμι. Ο οδηγός κατεβάζει το παράθυρο:

- Τι συμβαίνει;

- Τρομοκράτες απήγαγαν τον Πρωθυπουργό Παπανδρέου και ζητούν 10 εκατομμύρια ευρώ για λύτρα, αλλιώς θα τον λούσουν με βενζίνη και θα τον κάψουν ζωντανό. Πηγαίνουμε από αυτοκίνητο σε αυτοκίνητο και μαζεύουμε από τους οδηγούς ό,τι μπορεί να δώσει ο... καθένας.

Ο οδηγός ρωτάει:

Τι δίνει περίπου ο κάθε οδηγός;

- Γύρω στο ένα λίτρο!!!!!!!

Στα ανέκδοτα αυτά, οι ομιλητές/τριες επεξεργάζονται τρόπους γελοιοποίησης ή ακόμη και εξόντωσης πολιτικών που δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στους ρόλους τους. Οι τρόποι αυτοί είναι συνήθως ασυνήθεις ή/και υπερβολικοί, άρα ασύμβατοι και χιουμοριστικοί.

Τέλος, σε περιορισμένο αριθμό ανεκδότων, οι ομιλητές/τριες αναγνωρίζουν την προσωπική τους ευθύνη για το ποιοι/ες κυβερνούν τη χώρα και για τα κριτήρια με τα οποία αυτοί/ές επιλέγονται:

(17) Βλέποντας αυτούς που εξέλεξαν οι Έλληνες στη Βουλή, σκέφτομαι πως δεν πρέπει να μας διώξουν από την ευρωζώνη αλλά από τον πλανήτη.

(18) Τώρα που θα παραιτηθεί ο Μπερλουσκόνι να τον κάνουμε εμείς εδώ πρωθυπουργό. Είναι και γκομενιάρης και θα θυμίζει τον Αντρέα.

Οι ομιλητές/τριες δείχνουν να αναλαμβάνουν -έστω και εν μέρει και στο πλαίσιο του χιούμορ- την ευθύνη για το ποιοι/ες κυβερνούν τη χώρα και για την τρέχουσα κατάσταση. Έτσι, ασύμβατη κρίνεται και στοχοποιείται όχι μόνο η συμπεριφορά των πολιτικών αλλά αυτή των ίδιων των πολιτών που τους/τις οδηγούν στην εξουσία με την ψήφο τους, χωρίς να είναι όσο προσεκτικοί/ές ή διορατικοί/ές θα έπρεπε (παράδειγμα 17) ή επιλέγοντας με βάση επιπόλαια (άρα ασύμβατα) κριτήρια (παράδειγμα 18).

Στα ανέκδοτα λοιπόν για τους/τις πολιτικούς σε καιρό κρίσης, αυτοί/ές παρουσιάζονται ως ανεπαρκείς, ανίκανοι/ες, ακατάλληλοι/ες για την εξουσία, διεφθαρμένοι/ες και ιδιοτελείς. Ειδικά οι ξένοι/ες πολιτικοί αναπαρίστανται να επιμένουν σε ανέφικτες λύσεις στα ελληνικά προβλήματα, ενώ η ανάμειξή τους στα ελληνικά πράγματα αξιολογείται ως ασύμβατη. Οι ίδιοι οι έλληνες/ίδες που κατασκευάζουν τα ανέκδοτα αναπαρίστανται ως λιγότερο ή περισσότερο επιθετικοί/ές απέναντι στους/στις πολιτικούς, αν και δεν είναι, όπως φαίνεται στα ίδια κείμενα, ανεύθυνοι/ες για την ανάθεση της εξουσίας σε αυτούς/ές. Είναι δηλαδή σαφές ότι τα ανέκδοτα αυτά εκφράζουν την έντονη δυσαρέσκεια και απόρριψη των ομιλητών/τριών προς τους/τις πολιτικούς και τις πολιτικές τους. Τους/τις θεωρούν κατεξοχήν υπεύθυνους/ες για όσα συμβαίνουν στη χώρα, χωρίς ωστόσο να αποποιούνται τελείως τις προσωπικές τους ευθύνες.

4.2. Τα σχόλια των ομιλητών/τριών για τα ανέκδοτα

Εξετάζοντας τα σχόλια που εκφέρουν οι ομιλητές/τριες σχετικά με τα υπό εξέταση ανέκδοτα, αναμένεται να έρθουν στην επιφάνεια οι αντιλήψεις και οι αξιολογήσεις τους για αυτά, οι οποίες μπορεί να εμπλουτίσουν τα πορίσματα της ανάλυσης του περιεχομένου τους.

Πρώτα από όλα, η ίδια η πράξη της προώθησης ενός ηλεκτρονικού μηνύματος με τέτοια ανέκδοτα δείχνει συχνά θετική αξιολόγηση: αποστέλλουμε σε φίλους/ες και γνωστούς/ές υλικό που θεωρούμε ενδιαφέρον και, εν προκειμένω, διασκεδαστικό, για να ενισχύσουμε τους μεταξύ μας δεσμούς οικειότητας (βλ. μεταξύ άλλων Laineste 2008: 35). Αυτό επιβεβαιώνεται από όλα τα σχόλια των δεδομένων μου: κανένα από τα 72 σχόλια που συνέλεξα δεν συνιστά αρνητική αξιολόγηση των ανεκδότων.

Συγκεκριμένα, στον τίτλο/θέμα των ηλεκτρονικών μηνυμάτων ή πριν από την αρχή των ανεκδότων οι ομιλητές/τριες προσθέτουν αξιολογικά σχόλια όπως *(αρκετά/πολύ) καλό/ά, φανταστικό, κορυφαίο, καταπληκτικά, φοβερά, σοφό, φιλοσοφημένο, (πολύ) επίκαιρο, γελάμε, ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ, (και) (λίγο) γέλιο* κλπ. Όλα αυτά δηλώνουν ότι τα εν

λόγω ανέκδοτα προωθούνται για να προκαλέσουν γέλιο και να ενισχύσουν τις σχέσεις οικειότητας ανάμεσα στους/στις ομιλητές/τριες μέσα από την από κοινού διασκέδαση.

Μια άλλη διάσταση που αναδεικνύεται από τα σχόλια των ομιλητών/τριών είναι ο «ρεαλισμός» των ανεκδότων αυτών. Όπως φαίνεται, αυτά γίνονται αντιληπτά ως «ακριβείς» αναπαραστάσεις της πραγματικότητας και ως «σοβαροί» τρόποι ερμηνείας και αντιμετώπισής της:

(19) δεν θα ηθελα να ηταν ετσι αλλα δυστυχως ΕΙΝΑΙ!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

(20) ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΣΑΣ.....ΕΤΣΙ ΕΙΝ'Η ΖΩΗ.....

(21) Το πελατειακό κράτος στο μεγαλείο του. Ας θαυμάσουμε την ευρηματικότητα των ανθρώπων που αρμέγαν το κράτος, όλους μας, για δεκαετίες, μέχρι τελικής πτώσεως (ΔΝΤ) και τώρα ανέλαβαν την σωτηρία μας. Περαιτέρω μας...

Με βάση τα παραπάνω σχόλια, θεωρείται ότι τα ανέκδοτα αυτά αναπαριστούν με «ακρίβεια» την πραγματικότητα στην Ελλάδα. Αυτό φαίνεται να είναι ένας από τους λόγους προώθησης των ανεκδότων. Ακόμη και αν ερμηνεύσουμε τα σχόλια αυτά ως υπερβολικά (λόγω, π.χ., της ασύμβατης στίξης ή μιας λανθάνουσας ειρωνείας), οι ασυμβατότητες των εν λόγω ανεκδότων μοιάζουν τουλάχιστον «πιθανές» στους/στις έλληνες/ίδες ομιλητές/τριες.

Οι καταστάσεις που περιγράφονται στα ανέκδοτα θεωρούνται κωμικοτραγικές, μπορούν δηλαδή να προκαλούν γέλιο και κλάμα ταυτόχρονα:

(22) ΜΗΝ ΓΕΛΑΣ . Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΤΡΑΓΙΚΗ !!!

(23) Ανέκδοτο για γέλια και για ...κλάματα!

Εκφράζεται έτσι ανησυχία για την κατάσταση της χώρας, αν συνεχίσουν να διαχειρίζονται τα πολιτικά πράγματα οι ίδιοι/ες πολιτικοί.

Ως εδώ, μολονότι οι ομιλητές/τριες γνωρίζουν ότι τα κείμενα που ανταλλάσσουν είναι χιουμοριστικά, άρα προορίζονται κατεξοχήν για να προκαλέσουν γέλιο, τα σχόλια (19-23) υπογραμμίζουν τις ομοιότητες μεταξύ της «σοβαρής» πραγματικότητας και της χιουμοριστικής αναπαράστασής της. Οι ομοιότητες αυτές αναδεικνύονται σε έναν από τους βασικούς λόγους διάδοσης των ανεκδότων.

Ταυτόχρονα, τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς φαίνεται να λειτουργούν ως ένα μέσο ψυχολογικής στήριξης στις δύσκολες συνθήκες που βιώνουν οι ομιλητές/τριες:

(24) ΤΕΤΑΡΤΗ ΒΡΑΔΥ ΤΟΥ ΑΗ ΔΗΜΗΤΡΗ!!!

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΨΥΧΡΟΛΟΥΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ.....ΑΣ ΤΟ ΔΙΑΣ-
ΚΕΔΑΣΟΥΜΕ

με πολυ αγαπη (διοτι μονον αυτη θα μας μεινει στο τελος)

(25) και λιγο γελιο!!!!!!!!!!!!!!! χρειαζεται σε ολους μας.....

(26) Μπορεί να μην έχουμε λεφτά, μπορεί να είμαστε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, αλλά έχουμε. χιούμορ και αυτοσαρκασμό! Διαβάστε κορυφαίες ατάκες που κυκλοφορούν τα κρίσιμα αυτά χρόνια.

Οι ομιλητές/τριες φαίνεται να ανακυκλώνουν τα ανέκδοτα αυτά ως ένα μέσο εμπύχωσης: μπορεί να μην έχουν χρήματα (παράδειγμα 26) ή ελπίδες για το μέλλον (παράδειγμα 24), αλλά τουλάχιστον καταφέρνουν να διατηρήσουν τη χιουμοριστική τους διάθεση και την ικανότητά τους να γελούν ώστε να μην απελπίζονται εντελώς με όσα συμβαίνουν. Τέτοιου είδους αξιολογήσεις για τα ανέκδοτα γίνονται κίνητρο για τη διάδοσή τους ανάμεσα σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.

Τέλος, μόνο σε ένα σχόλιο τα εν λόγω ανέκδοτα φαίνεται να γίνονται αντιληπτά ως ένα μέσο αφύπνισης των ελλήνων/ίδων:

(27) Προωθήστε το μπας και ξυπνήσουν κάποιοι

Σπάνια δηλαδή τα ανέκδοτα αυτά θεωρούνται από όσους/ες τα (ανα)παράγουν κείμενα αφύπνισης και, κατ' επέκταση, αντίστασης σε όσα συμβαίνουν στη χώρα.

Τόσο η ανταλλαγή των μηνυμάτων που περιέχουν πολιτικά ανέκδοτα όσο και τα σχόλια πάνω σε αυτά θα λέγαμε ότι συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιορισμένου συμβολικού χώρου όπου αυτού του είδους το χιούμορ επιτρέπεται και αξιολογείται θετικά (πρβλ. Townsend 2005). Σε αυτόν τον συμβολικό χώρο, οι έλληνες/ίδες ομιλητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να (ανα)παράγουν χιουμοριστικές, κωμικοτραγικές συλλήψεις του ρόλου και των πρακτικών των πολιτικών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και να γελούν με τις αποφάσεις και τις πράξεις τους. Τέτοιες πρακτικές όντως θυμίζουν το *καρναβάλι* του Bakhtin (1984α, 1984β· βλ. ενότητα 2), κατά τη δι-

άρκεια του οποίου οι άνθρωποι μπορούν να ανατρέπουν τις κοινωνικοπολιτικές συμβάσεις και να κατασκευάζουν έναν «δεύτερο κόσμο» όπου η «επίσημη» εξουσία χάνει την ισχύ της και η συμβατική ιεραρχία παύει να ισχύει. «Ισχυροί/ές» εδώ γίνονται οι ομιλητές/τριες που είναι σε θέση να επικρίνουν, να απορρίπτουν και να επιτίθενται με λιγότερο ή περισσότερο έντονο τρόπο κατά των «αποτυχημένων» και «ανίκανων» πολιτικών (βλ. ενότητα 4.1). Εκτονώνουν έτσι οι ομιλητές/τριες την πίεση που αισθάνονται και προσπαθούν να ανακτήσουν το κουράγιο τους μέσα από το χιούμορ και το γέλιο.

Έτσι, τα ανέκδοτα αυτά αξιολογούνται θετικά ως «διασκεδαστικά», «έξυπνα», «σοφά», «επίκαιρα», ενώ θεωρούνται λιγότερο ή περισσότερο «ακριβείς» αναπαραστάσεις μιας «(κωμικο)τραγικής» πραγματικότητας. Το γέλιο που τα συνοδεύει αναμένεται, σύμφωνα πάντα με τους/τις ίδιους/ες τους/τις ομιλητές/τριες, να τους/τις βοηθήσει να αντέξουν ψυχολογικά τις καθημερινές δυσκολίες που βιώνουν λόγω της κρίσης. Με άλλα λόγια, τα ανέκδοτα αυτά αναδεικνύονται κυρίως σε ένα μέσο ενίσχυσης του ηθικού των ομιλητών/τριών και όχι τόσο σε ένα μέσο αντίδρασης κατά της τρέχουσας καθεστηκίας τάξης (βλ. μόνο το παράδειγμα 27). Η ανακύκλωση τέτοιων κειμένων περισσότερο δημιουργεί ένα πλαίσιο «διαδικτυακού καρναβαλιού» (βλ. παραπάνω) παρά υπονομεύει επί της ουσίας το πολιτικό σκηνικό.

5. Συζήτηση και συμπεράσματα

Κύριος στόχος της μελέτης ήταν να φωτίσει τις κοινωνιογλωσσικές λειτουργίες των ανεκδότων για τους/τις πολιτικούς σε καιρό οικονομικής κρίσης λαμβάνοντας υπόψη δύο διαφορετικές πηγές πληροφόρησης για τις λειτουργίες αυτές: αφενός το ίδιο το περιεχόμενο των ανεκδότων και τις αναπαραστάσεις για τους/τις πολιτικούς που περιλαμβάνονται σε αυτά· και αφετέρου τα σχόλια όσων τα διαβάζουν και αποφασίζουν να τα διαδώσουν.

Τα ευρήματα της παρούσας ανάλυσης αναδεικνύουν την πολυλειτουργικότητα των κειμένων αυτών:

- 1) Οι έλληνες/ίδες ομιλητές/τριες εντοπίζουν ή κατασκευάζουν και στοχοποιούν ασυμβατότητες στη συμπεριφορά των πολιτικών, καθώς οι τελευταίοι/ες αναπαρίστανται ως ανίκανοι/ες, άπληστοι/ες, διεφθαρμένοι/ες, παράνομοι/ες, αποτυχημένοι/ες και γενικά κατώτεροι/ες των προσδοκιών

που διαμορφώνουν συνήθως οι πολίτες για αυτούς/ές. Αυτά τα χαρακτηριστικά των πολιτικών πλαισιώνονται ως υπεύθυνα για τις ασυμβατότητες της πολιτικής σκηνής τις οποίες καθημερινά βιώνουν οι έλληνες/ίδες. Σε μικρότερο βαθμό (δηλαδή σε σαφώς λιγότερα ανέκδοτα, με βάση τα υπό εξέταση δεδομένα) κατακρίνονται οι επιπόλαιες εκλογικές επιλογές των ελλήνων/ίδων που οδηγούν τους/τις πολιτικούς στην ανάληψη αξιωμάτων. Εδώ δηλαδή οι ασυμβατότητες αφορούν (και) την εκλογική συμπεριφορά των πολιτών που αναμένεται (αλλά δεν επιτυγχάνεται) να εκλέξουν τους/τις «κατάλληλους/ες» πολιτικούς.

- 2) Τα σχόλια των ομιλητών/τριών για τα ανέκδοτα αυτά δείχνουν τη θετική αξιολόγηση αυτού του είδους χιούμορ, χωρίς την οποία αυτά τα κείμενα δεν θα ήταν τόσο διαδεδομένα. Τα ανέκδοτα αυτά αξιολογούνται ως «διασκεδαστικά», «έξυπνα», «σοφά» και «επίκαιρα», αλλά και ως «ακριβείς» αναπαραστάσεις μιας «(κωμικο)τραγικής» πραγματικότητας. Βασικές λειτουργίες τους δηλαδή φαίνεται να είναι η διασκέδαση και η ψυχολογική στήριξη των ομιλητών/τριών που βιώνουν δύσκολες καταστάσεις λόγω των μέτρων λιτότητας και της «αποτυχίας» των πολιτικών να διαχειριστούν την τρέχουσα κατάσταση.

Ενδιαφέρουσα εδώ είναι η σύγκριση των υπό εξέταση δεδομένων με το *καρναβάλι* του Bakhtin (1984α, 1984β). Κατά τον Bakhtin, το καρναβάλι έχει συγκεκριμένη διάρκεια και χώρο διεξαγωγής και ουσιαστικά ελέγχεται από την πολιτική εξουσία που το επιτρέπει: μόλις τελειώσει, όλα επιστρέφουν στους «κανονικούς» τους ρυθμούς και η κοινωνικοπολιτική ιεραρχία αποκαθίσταται πλήρως. Το ίδιο ισχύει και για τα υπό εξέταση δεδομένα: τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς δίνουν τη δυνατότητα στους/στις ομιλητές/τριες να κατασκευάσουν και να συμμετάσχουν σε μια «διαφορετική» πραγματικότητα, όπου μπορούν να γελούν σε βάρος της «επίσημης» πολιτικής πραγματικότητας (σημαντικό μέρος της οποίας είναι οι πολιτικοί), καθώς και να παρηγορούνται μεταξύ τους και να διασκεδάζουν με τα ανέκδοτα αυτά. Όταν όμως κλείσουν ή διαγράψουν τα μηνύματά τους, οι ομιλητές/τριες βρίσκονται ξανά αντιμέτωποι/ες με την «επίσημη» πραγματικότητα, όπου οι πολιτικοί διαχειρίζονται και ελέγχουν το παρόν και το μέλλον της χώρας.

Μολονότι τα πολιτικά ανέκδοτα συχνά θεωρούνται κείμενα αντίστασης και ανατροπής (βλ. ενότητα 2), τα υπό εξέταση δεδομένα και η παρούσα ανάλυση δεν στηρίζουν αυτή την αντίληψη: οι ομιλητές/τριες ούτε θεωρούν τα ανέκδοτα ως κείμενα αντί-

στασης/ανατροπής ούτε χάρη σε αυτά καταφέρνουν να απαλλαγούν από τα πολιτικά σχήματα και τους/τις πολιτικούς που ανήκουν σε αυτά. Παρά δηλαδή το «διαδικτυακό καρναβάλι» του χιούμορ σε βάρος των πολιτικών, οι ομιλητές/τριες παραμένουν δέσμιοι/ες των μέτρων λιτότητας και των ανθρώπων που τα επιβάλλουν. Επομένως, η παρούσα ανάλυση φαίνεται να επιβεβαιώνει την κριτική τοποθέτηση του Billig (2005· βλ. ενότητα 2) σύμφωνα με την οποία αυτό που μπορεί ευρέως να θεωρείται «ανατρεπτικό» χιούμορ δεν είναι παρά ένα μέσο συμμόρφωσης και πειθαρχίας: επιβεβαιώνει και ίσως ακόμη και ενισχύει την καθεστηκία τάξη. Μέσω των ανεκδότων αυτών οι ομιλητές/τριες απολαμβάνουν μια αναστολή μεν της ιεραρχίας, πλην όμως χωρίς μόνημα αποτελέσματα (βλ. επίσης Stein 1989, Badarneh 2011, Tsakona and Pora 2011).

Τέλος, όταν πρόκειται για την πρόσληψη και την ερμηνεία της κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας από τα μέλη μιας κοινότητας, τα κείμενα που (ανα)παράγονται από αυτά στην καθημερινή τους επικοινωνία δεν θα πρέπει να υποτιμώνται ως πηγές πληροφορίας. Ακόμη και αν είναι χιουμοριστικά, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να μας δώσουν πληροφορίες για το πώς οι άνθρωποι στις καθημερινές τους συναναστροφές αντιλαμβάνονται, αναπαριστούν και αξιολογούν την πραγματικότητα αυτή. Η μελλοντική έρευνα αποκτά πεδίο δόξης λαμπρό και προς αυτή την κατεύθυνση.

Βιβλιογραφία

- Attardo, Salvatore. 2001. *Humorous Texts: A Semantic and Pragmatic Analysis*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Badarneh, Muhammad A. 2011. "Carnavalesque Politics: A Bakhtinian Case Study of Contemporary Arab Political Humor." *Humor: International Journal of Humor Research* 24:305–27.
- Bakhtin, Mikhail. 1984α. *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bakhtin, Mikhail. 1984β. *Rabelais and His World*. Bloomington: Indiana University Press.
- Billig, Michael. 2005. *Laughter and Ridicule: Towards a Social Critique of Humor*. London: Sage.
- Brandes, Stanley H. 1977. "Peaceful Protest: Spanish Political Humor in a Time of Crisis." *Western Folklore* 36:331–46.

- Davies, Christie. 1998. *Jokes and Their Relation to Society*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Davies, Christie. 2007. "Humor and Protest: Jokes under Communism." *International Review of Social History* 52:291–305.
- Hong, Nathaniel. 2010. "Mow 'Em All Down Grandma: The 'Weapon' of Humor in Two Danish World War II Occupation Scrapbooks." *Humor: International Journal of Humor Research* 23:27–64.
- Klumbytė, Neringa. 2011. "Political Intimacy: Power, Laughter, and Coexistence in Late Soviet Lithuania." *East European Politics and Societies* 25:659–77.
- Kramer, Elise. 2011. "The Playful is Political: The Metapragmatics of Internet Rape-Joke Arguments." *Language in Society* 40:137–68.
- Laineste, Liisi. 2008. "Post-Socialist Jokes in Estonia: Continuity and Change." Phd diss., University of Tartu.
- Laineste, Liisi. 2009. "Conclusion." Στο Arvo Krikmann, and Liisi Laineste (επιμ.), *Permitted Laughter: Socialist, Post-Socialist and Never-Socialist Humor*, 371–406. Tartu: ELM Scholarly Press.
- Laineste, Liisi. 2011. "Politics of Taste in a Post-Socialist State: A Case Study." Στο Villy Tsakona, and Diana Elena Popa (επιμ.), *Studies in Political Humor: In between Political Critique and Public Entertainment*, 217–41. Amsterdam: John Benjamins.
- Moalla, Asma. 2013. "Tunisia in the Aftermath of the Revolution: Insights into the Use of Humor on Facebook to Create Social Bonds and Develop Relational Identity." *SAGE Open* 3:1–7.
- Obrdlik, Antonin J. 1942. "'Gallows Humor'—A Sociological Phenomenon." *American Journal of Sociology* 47:709–16.
- Shehata, Samer S. 1992. "The Politics of Laughter: Nasser, Sadat, and Mubarek in Egyptian Political Jokes." *Folklore* 103:75–91.
- Stanoev, Stanoy. 2009. "Totalitarian Political Jokes in Bulgaria." Στο Arvo Krikmann, and Liisi Laineste (επιμ.), *Permitted Laughter: Socialist, Post-Socialist and Never-Socialist Humor*, 185–207. Tartu: ELM Scholarly Press.
- Stein, Mary Beth. 1989. "The Politics of Humor: The Berlin Wall in Jokes and Graffiti." *Western Folklore* 48:85–108.
- Stewart, Craig O. 2013. "Strategies of Verbal Irony in Visual Satire: Reading *The New Yorker's* 'Politics of Fear' Cover." *Humor: International Journal of Humor Research* 26:197–217.
- Townsend, Mary Lee. 2005. «Χιούμορ και Δημόσιος Χώρος στη Γερμανία του Δεκάτου Ενάτου Αιώνα.» Στο Jan Bremmer, and Herman Roodenburg (επιμ.), *Η Πολιτισμική Ιστορία του Χιούμορ: Από την Αρχαιότητα έως τη Σημερινή Εποχή*, 257–81. Αθήνα: Πολύτροπον.

- Τσάκωνα, Βίλλυ. 2013. *Η Κοινωνιογλωσσολογία του Χιούμορ: Θεωρία, Λειτουργίες και Διδασκαλία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Tsakona, Villy. 2013. "Okras and the Metapragmatic Stereotypes of Humor: Towards an Expansion of the GTVH." Στο Marta Dynel (επιμ.), *Developments in Linguistic Humor Theory*, 25–48. Amsterdam: John Benjamins.
- Tsakona, Villy. 2015. "'The Doctor Said I Suffer from Vitamin € Deficiency': Investigating the Multiple Social Functions of Greek Crisis Jokes." *Pragmatics* 25:287–313.
- Tsakona, Villy, and Diana Elena Popa. 2011. "Humor in Politics and the Politics of Humor: An Introduction." Στο Villy Tsakona, and Diana Elena Popa (επιμ.), *Studies in Political Humor: In between Political Critique and Public Entertainment*, 1–30. Amsterdam: John Benjamins.
- Tsakona, Villy, and Diana Elena Popa. 2013. "Editorial: Confronting Power with Laughter." *European Journal of Humor Research* 1.2:1–9.

